

143. Egy sziget megszűnik?

A múlt héten az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal tanácskozássra hívott minden érdekeltet a Szársomlyó-hegy jövőjéről. Dr. Jakus Pál professzor, a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem ökológiai tanszékének vezetője volt a téma előadója. Erzéketes vitaindítóját követően élénk eszmecsere indult, amelynek lényege egyetlen mondatban összefoglalható: *mindenki konokul hangoztatta és védte saját érdekeit, azok fontosságát és törvényességét.*

Miért vált ki vitát, szenvedélyeket ez a mészkőhegy?

A Dél-Dunántúl, Magyarország és Európa egyik legszebb, legkiemelkedőbb természeti értéke a Szársomlyó-hegy, mészkőbányászata jó ideje több kárt okoz, mint amennyi hasznot hajt.

A több mint száz oldalra rúgó hatásvizsgálati tanulmány, amelyet az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal, valamint a Baranya Megyei Tanács felkérésére készítettek el, 26 szakértő véleményét summázza.

A morfológiai ritkaságnak számító karsztmezőt, valamint a rajta kialakult páratlan növény- és állatvilágot a megsemmisülés fenyegeti. A táj képe már ma is romlik; a bányafalak 30 kilométeres távolságból, így a környező idegenforgalmi központokból — a siklői várból, a pécsi Misinatetőről is — jól látszanak. A bánya gazdáit, megszegve az előzetes előírásokat, nem készítettek tájrendezési és rekultivációs tervet.

A fedetlen felszín alatt keletkező karsztvizet a gépekből kifolyó olaj tönkreteszi — a berendezések jó részét, sajnos, éppen a harkányi gyógyfürdő vízbázisának védőidomán állították fel. A bányamunka folyamatosan károsítja az 1800-as lélekszámú Nagyharsány község lakóinak egészségét; az üzem tudniillik figyelmen kívül hagyta az országos építésügyi szabvány előírásait is, amely kötelezővé teszi a lakott terület és a bánya közötti 500 méteres védőzónát. A detonációk, a szállítás zaja, a szálló kőpor határértékei a megengedett szint felett vannak. A tanulmányból az is kiderül, hogy a bánya a természetvédelmi törvényt is megszegte, amikor művelés alá vette a védetté nyilvánított hegy egy részét. A művelés alá vont területek helyett viszont védelmi kezelés alá helyezett egy másik négyhektáros területet, melynek értéke természetvédelmi szempontból meg sem közelíti a veszélyeztetett részekét. A vizsgálatok következtetése az, hogy a szársomlyói mészkő nem nélkülözhetetlen a népgazdaság számára. Ez a bá-

nya látja el a Dunai Vasmű konverteres acélüzemét, de ezt a mennyiséget hat észak-magyarországi bánya is tudná szállítani, közülük négy a vasműnek is megfelelő minőségben. A legnagyobb mészkövagyonnal rendelkező felületi mészkövbánya ugyanolyan távolságra van Dunaujvárostól, mint a nagyharsányi. A bánya 1984-ben befejeződött rekonstrukciója — annak ellenére, hogy az elemi környezetvédelmi előírásoknak sem tett eleget — 120 millió forintjába került a vállalatnak.

A kőbányászat megindulása óta a környéken hozzáférhető, a felszínre bukkanó, száiban álló formák omlasztása volt a legegyszerűbb kinyerési lehetőség. Ez okozta azt a súlyos hibát, hogy hazánkban is az ősi sziklakopárokon indultak meg a kőfejtések. Ez a ma már primitívnek értékelhető választás predestinálta Badacsony, Bélkő, Esztramos, Ság-hegy és a Szársomlyó-hegy bányáinak megnyitását is, sajnos.

Ezen a sziklakopárokon telepedett meg az a ritka élővilág, amelynek az elpusztítása pótolhatatlan károkat okozhat közös kincseinkben, a bioszférában. Ma már nem vitatható — az ökológiai, környezetvédelmi kutatások és felismerések egyre több konkrét eredménnyel bizonyítják — hogy akár regionális, országos, akár magasabb bioszféraszinten, bármilyen művi beavatkozás közvetlenül károsodással járhat az emberi élet szempontjából is. Ezért sürgős, tárcaszint felletti döntéshozásra van szükség az egészséges emberi jövő biztosítása érdekében. Az állami rendeletekkel és törvényekkel szabályozott védelmi rendszerek korában, ma már nem engedhető meg sem téves döntéshozás, sem látszólagos kompromisszum olyan esetekben, amelyek bizonyítottan kiemelkedő értékű kincseink elpusztulásával járhatnak!

Amikor Abrahám Kálmán államtitkár végül lezárta a konstruktívnak szánt, ám teljesen ellaposodott vitát, Jakucs professzor még egyszer szót kért. Mégegyszer elmondta: *ez a hegy koncentráltan sűriti azokat a természeti értékeket, amelyek pótolhatatlanok. Egy üzemet, gépi berendezéseket fel lehet újítani, ha amortizálnak. Egy ilyen bioszféra-rezervátumot, ahol a botanikai, zoológiai fajok, a mikroszervezetek és cönózisok (társulások) értéke felbecsülhetetlen — soha!*

Nyilvánvaló, hogy a közös nevező, a konstruktív együttgondolkodás, a jószándék jelenlegi szintjén — nem áll össze... A döntéshozóké a felelősség, a vitát igen-nel vagy nemmel lezárni.

Baróti Szabolcs